

Voluntariat **ijoventut**

MARGARITA GAYÀ VICENTE
GERARD MARCH TERRÉS

Margarita Gayà Vicente

Nascuda el 1974. Llicenciada en Dret, experta universitària en gestió d'ONG. Monitora i directora de temps lliure. Membre de la Comissió Executiva del CJIB 1996-1999. Tècnica de la Plataforma del Voluntariat de les Illes.

Gerard March Terrés

Nascut el 1987. Diplomant en Magisteri d'Educació Especial. Monitor i coordinador de grup d'escoltisme durant 13 anys. Tècnic de la Plataforma del Voluntariat de les Illes.

Resum

El cas del voluntariat de les persones joves, vist des d'una xarxa d'entitats de voluntariat com és la Plataforma del Voluntariat de les Illes. Creim que cal analitzar tres aspectes a l'hora de xerrar de voluntariat i joventut: per una banda, els casos concrets del voluntariat de joves a entitats juvenils; per l'altra, el voluntariat de persones joves a entitats de voluntariat, fent referència a les diferents interrelacions que es produeixen i a les possibles limitacions. I, en un tercer lloc, s'ha d'analitzar com es dona suport legal a aquesta participació de persones joves voluntàries i com es planteja de cara al futur.

Participació, compromís, transformació, aprenentatge, intercanvi, experiència, sentit crític, compartir, implicació són paraules que es vinculen al voluntariat com a forma de participació social. Totes les persones voluntàries adquireixen unes habilitats i competències en el desenvolupament de la seva acció voluntària, el nou marc legislatiu estatal ho reconeix, cap a on anam a les Balears?

Paraules clau

Juventut / Participació / Voluntariat / Regulació

Resumen

El caso del voluntariado de las personas jóvenes visto desde una red de entidades de voluntariado, como es la Plataforma del Voluntariat de les Illes. Creemos que es preciso analizar tres aspectos a la hora de hablar de voluntariado y juventud: por un lado, los casos concretos del voluntariado de jóvenes en entidades juveniles; por otro lado, el voluntariado de personas jóvenes en entidades de voluntariado, haciendo referencia a las diferentes interrelaciones que se producen y a las posibles limitaciones. Y, en tercer lugar, se tiene que analizar cómo se da apoyo legal a esta participación de personas jóvenes voluntarias y cómo se plantea de cara al futuro.

Participación, compromiso, transformación, aprendizaje, intercambio, experiencia, sentido crítico, compartir, implicación son palabras que se vinculan al voluntariado como forma de participación social. Todas las personas voluntarias adquieren unas habilidades y competencias en el desarrollo de su acción voluntaria, el nuevo marco legislativo estatal lo reconoce, hacia dónde vamos en Baleares?

Palabras clave

Juventud / Participación / Voluntariado / Regulación

1. Plataforma del Voluntariat de les Illes-feina en xarxa

La Plataforma del Voluntariat de les Illes (PLAVIB) aglutina a dia d'avui 32 entitats de voluntariat de les Illes, en les quals participen poc més de 7.000 persones voluntàries segons dades obtingudes de les pròpies entitats en gener del 2018.

Les entitats que formen part de la PLAVIB van des de les més grans i conegudes (Creu Roja, Càritas, Once, Projecte Home o Metges del Món) a les més petites i específiques com puguin ser Dime, Sonrisa Mèdica o Telèfon de l'Esperança.

Entre totes les entitats que formen part d'aquesta xarxa donen resposta, mitjançant programes de voluntariat, a tots els àmbits d'actuació del voluntariat: temes socials, medi ambientals, culturals, d'atenció a la infància, a persones amb discapacitat, gent gran o persones amb problemes d'addiccions. Quan una persona s'acosta a la PLAVIB perquè hi vol participar mitjançant un voluntariat, des de la secretaria tècnica se la deriva cap a un programa concret d'una entitat després d'oferir-li totes les opcions, segons les inquietuds i les capacitats de la persona voluntària.

Després de més de deu anys des d'haver-se constituït, les línies estratègiques segueixen sent les mateixes: la formació, la sensibilització i la posada en valor de l'acció voluntària.

La formació de les persones voluntàries per aconseguir un voluntariat format i de qualitat. Des de la PLAVIB, s'aposta per una formació bàsica com a primera aproximació. Durant aquesta formació, les persones interessades o els qui comencen

en el món del voluntariat veuen una idea general dels conceptes bàsics: què és voluntariat, drets i deures de les entitats de voluntariat i de les persones voluntàries, tipus, programes... Per altra banda, s'ofereix una formació específica, entesa com la millora contínua de la formació que necessiten les persones voluntàries per desenvolupar les seves accions. Aquesta formació específica pot ser de dos tipus: d'una banda, una formació dirigida a persones voluntàries i desenvolupada per les pròpies entitats segons les seves característiques i especialitats i, de l'altra, una formació dirigida a tècnics de voluntariat o responsables per millorar la gestió dels programes de voluntariat, aquest tipus de formació es du a terme des de la secretaria tècnica de la PLAVIB.

La sensibilització sobre el voluntariat, amb l'objectiu que la ciutadania conegui les opcions de participar en programes de voluntariat. Sortir al carrer, anar a les escoles i als instituts o fer difusió de les accions de les entitats que en formen part, i de la mateixa PLAVIB, és la feina que es desenvolupa per aconseguir aquest objectiu.

La posada en valor de l'acció voluntària com a forma de participació i element fonamental per a la transformació social. Aquesta és una tasca més institucional i política, en la qual molts dels esforços no es veuen a curt termini. Per posar un exemple, des de que s'aprovà, al Parlament, la Llei 3/1998, de 18 de maig del voluntariat de les Illes Balears (BOIB núm. 70, de 28 de maig de 1998) fins que es va crear el Fòrum Balear del Voluntariat, previst a la llei esmenta-

da llei (en l'article 20, concretament) varen passar 17 anys. La PLAVIB, des que es va constituir, ha reclamat a tots els responsables polítics, de tots els colors, que despleguessin una llei que, segons s'exposa en aquesta mateixa llei, s'havia de desplegar l'any de l'aprovació, tothom ho veia bé, correcte, necessari, però han passat tots aquests anys sense fer res.

Arribat a aquest punt, ens plantejam una sèrie de preguntes: quina és la motivació que du a una persona a fer-se voluntària? què espera? què hi ha al darrera? i a una persona jove? d'on surten aquests joves que cada dissabte donen part del seu temps a infants i a altres joves en un esplai o un agrupament escolta o acompanyant persones grans, malalts, persones amb discapacitat? quants de joves fan voluntariat a les Illes? quin tipus de voluntariat desenvolupen?

Hem de ser crítics i sincers alhora, no tenim respostes a aquestes preguntes perquè no hi ha dades globals, i no hi són perquè no s'han invertit esforços en voler saber què passa amb el voluntariat a les Illes i molt manco què passa amb el voluntariat jove.

És per això que les dades que s'ofereixen en aquest article són dades referides a l'any 2017 i sols de les entitats que formen part de la PLAVIB.

Pel que fa a dades ja concretes, el nombre de persones voluntàries que formen part de les entitats de la PLAVIB l'any 2017 són 7.014, de les quals 4.480 són dones i 2.534 són homes.

2. Voluntariat de joves a entitats juvenils

De les 32 entitats que formen part de la PLAVIB, a dia d'avui, estan inscrites en el cens d'entitats juvenils i entitats prestadores de serveis a la joventut de la DG de Joventut (creat per Ordre de la consellera de Presidència, de dia 24 gener, d'elaboració d'un cens d'entitats juvenils i d'entitats prestadores de serveis a la joventut, publicat en el BOIB núm. 16, de 6 de febrer 1997) 13 entitats, de les 113 inscrites que figuren en el cens.

En aquest punt cal indicar que aquest cens, que podria ser una eina útil per a particulars i entitats a l'hora de fer una recerca i elaborar propostes en matèria de joventut, no és públic i s'han obtingut dades demanant-les a les entitats de la PLAVIB i fent consultes al Servei de Joventut de la Direcció General de Joventut de la Conselleria de Cultura, Participació i Esports.

La diferència en el cens d'entitats esmentat està en l'edat dels membres de les entitats inscrites, si totes les persones sòcies són menors de 30 anys es denominen *entitats juvenils*, si sols els 50 % dels socis són menors de 30 anys són *associacions i/o federacions*. Després hi trobam les entitats prestadores de serveis quan els seus programes van dirigits a joves i a les seccions juvenils d'entitats més amplies.

En relació al nombre de persones voluntàries joves, menors de 30 anys, ens trobam que un total de 2.161 formen part d'entitats de la PLAVIB. D'aquestes, 1.307 són dones i 855 són homes. Si comparam aquesta dada amb la global de persones

voluntàries de les entitats membre de la PLAVIB, observam una petita tendència a igualar el nombre entre homes i dones. Amb el temps podrem veure si és una tendència fruit del canvi en l'ús del temps lliure i la participació de les noves generacions, una situació lligada als interessos i l'oferta de programes segons l'edat en què es troba la persona, o generada per la diferència d'ocupació en els diferents sexes.

De les entitats de la PLAVIB, el jove voluntari es dedica fonamentalment a programes de voluntariat de lleure educatiu o a programes d'intervenció social amb la infància, tant si són entitats juvenils pròpiament dites com si són associacions i federacions juvenils. A part que podem valorar com a cert que el jove es troba més còmode iniciant un voluntariat on la majoria de persones voluntàries també són joves, també és cert que hi ha bona part d'aquest voluntariat jove que s'inicia després d'haver estat receptor dels mateixos programes.

3. Voluntariat de joves a entitats de voluntariat

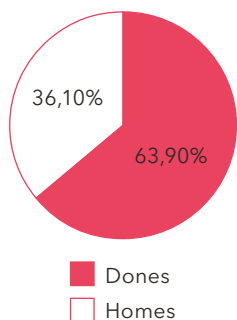
Hem de tenir present que no totes les persones joves que fan voluntariat desenvolupen la seva acció dins aquestes entitats que per diferents motius trobam al cens d'entitats juvenils.

Ens trobam que el 24,57 % de les persones joves que formen part d'entitats de la PLAVIB participen en entitats que no atenen la infància i la joventut. En aquest punt és de destacar que en algunes entitats, per la metodologia, per la seva missió i forma de fer, l'edat és un requisit a l'hora d'incorporar persones joves voluntàries als seus programes. Fins i tot, de vegades no basta la majoria d'edat, sinó que cal tenir una edat més elevada per poder participar fent voluntariat en alguns programes concrets d'entitats. Per exemple, per fer voluntariat al Telèfon de l'Esperança o a Dime –ambdues entitats tenen programes d'atenció a persones en situació de crisi– no basta tenir els 18 anys, així les persones joves menors de 18 anys, i fins i tot menors de 20 i 25 anys, poden participar en aquestes entitats en els programes de difusió, sensibilització i en temes administratius, però no d'atenció directa.

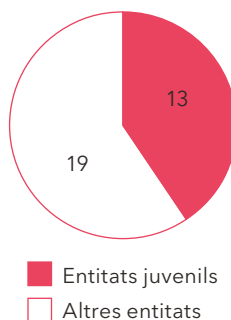
Les motivacions que duen a les persones joves a participar en entitats no pròpiament juvenils les desconexem. El que és segur és que les entitats on participen persones joves tenen garantida en certa forma la seva continuïtat ja que hi ha un relleu generacional i un intercanvi intergeneracional. Podem dir que aquestes entitats mostren una preocupació pel tema del relleu i cada dia són més conscients de la necessitat de fer atractius els programes de voluntariat als joves amb l'objectiu de poder continuar amb la seva tasca com entitat.

INICIATIVES DE LA SOCIETAT CIVIL

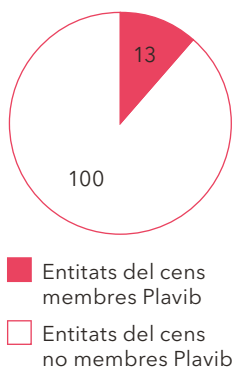
Gràfic 1. Distribució per sexes de les persones voluntàries d'entitats Plavib 2017

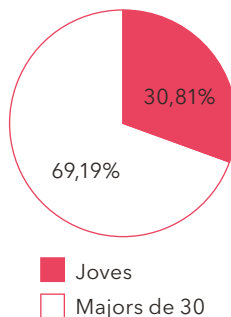
Gràfic 2. Distribució de les entitats de la PLAVIB inscrites al cens d'entitats juvenils

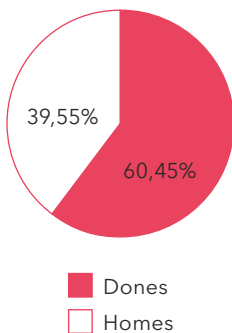
Gràfic 3. Distribució de les entitats del cens d'entitats juvenils pertanyents a la Plavib

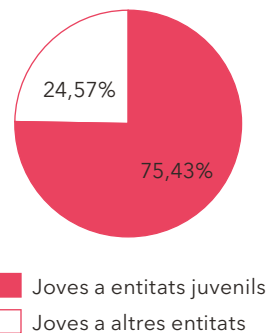
Gràfic 4. Comparativa voluntariat menors de 30 anys en relació a persones voluntàries de Plavib

Gràfic 5. Distribució per sexes de persones joves voluntàries

Gràfic 6. Joves que fan voluntariat a altres entitats

Font: elaboració pròpia.

4. Suport a la participació de persones joves voluntàries

Des de la PLAVIB s'ha reclamat, aquests darrers anys, una adaptació de la Llei 3/1998 del voluntariat de les illes. Ha estat temps de tocar portes, de llançar campanyes per xarxes socials i explicar com es treballava per una nova regulació del voluntariat a nivell estatal, com en altres comunitats autònomes avançaven en temes de voluntariat i participació. Fruit d'aquesta feina silenciosa i constant, el passat mes de juny des del Fòrum Balear del Voluntariat es va demanar a la PLAVIB que col·laboràs en el procés participatiu per elaborar un esborrany de llei del voluntariat, actualitzada a la realitat del món del voluntariat i a la societat del segle XXI. Aquest esborrany, preveu la participació de la joventut en el món del voluntariat a partir dels 14 anys, com a persones voluntàries, si bé és cert que amb l'autorització dels tutors sempre protegint l'interès superior del menor com estableix la normativa pròpia de protecció de la infància. Per què un esborrany de llei preveu la participació de menors? Creim que l'objectiu és clar: d'una banda per impulsar i fomentar el voluntariat i, per l'altra, amb l'objectiu de donar cobertura jurídica a situacions que s'estan donant en el dia a dia a les entitats de

voluntariat que es troben amb joves menors d'edat que participen activament i com a persones voluntàries dels programes.

Cal destacar que a l'esborrany de llei del voluntariat apareixen els centres educatius com altres agents de voluntariat. L'objectiu d'incorporar-los no és altre que el d'acostar el món del voluntariat i el món educatiu. Amb el reconeixement de metodologies com l'aprenentatge i servei (APS) a l'esborrany de llei de voluntariat es faciliten sinergies entre aquests dos àmbits.

Ningú no posa en dubte que la millor forma de fomentar el voluntariat és donar-lo a conèixer i la millor forma d'aprendre una cosa és fent-la. I amb aquest esperit l'aprenentatge i servei s'estableix com a metodologia de l'ensenyament que posa en contacte els centres educatius amb les entitats de voluntariat, per una banda, i, per l'altra, fa que les persones participants puguin posar en pràctica els continguts curriculars de determinades matèries de l'ensenyament que cursen dins un programa d'una entitat de voluntariat mitjançant aquest aprenentatge i servei.

Cal afegir, que l'esborrany de la Llei del voluntariat preveu, com indi-

quen les normatives europees i com s'han establert en les lleis del voluntariat estatal i les d'altres comunitats autònomes més recents, que s'han d'establir els mecanismes per reconèixer les competències adquirides en el desenvolupament de l'acció voluntària. Però, què vol dir això? Què pot suposar per a la joventut que dedica part del seu temps a programes de voluntariat? A tall d'exemple, des de la Plataforma del Voluntariado de España (PVE) s'ha establert un sistema anomenat Vol+ en el qual s'han identificat fins a 7 competències que les persones voluntàries desenvolupen en els diferents programes de voluntariat. Aquestes 7 competències són:

- Analitzar i resoldre problemes
- Capacitat de liderar iniciatives
- Comunicació interpersonal
- Flexibilitat i innovació
- Iniciativa i autonomia
- Planificació i organització
- Treball en equip

En el cas que una persona voluntària vulgui acreditar alguna d'aquestes competències ho ha de demanar a l'entitat on participa i l'entitat ha de comprovar que els ítems establerts es compleixen i demanar a una ter-

cera entitat, en el cas del Vol+ a la PVE, que reconegui la competència. La tasca de la PVE és comprovar-ho i reconèixer-ho.

Segurament el sistema de reconeixement de les competències adquirides no fomentarà el voluntariat, no farà que el jovent faci voluntariat, però creim que servirà per posar en valor l'acció voluntària al temps que, en una societat on cada dia es valoren més no sols les titulacions acadèmiques, sinó també les actituds i aptituds, poder tenir aquestes competències acreditades ajudarà a l'hora de seleccionar personal, accedir a determinades formacions, etc.

En darrer lloc, volem deixar constància que l'esborrany de llei esmentat fomenta el voluntariat a les entitats de voluntariat, deixant clar que és en aquestes entitats on es duu a terme i establint que el paper de les administracions ha de ser el de col·laborar, donar suport, fomentar i acompanyar, però no crear els seus propis programes de voluntariat. Creim que, si surt endavant aquesta iniciativa legislativa, s'ha de traduir en un suport real a les entitats de voluntariat com a mostra de la societat civil capaç d'organitzar-se i amb capacitat de transformació.

Referències bibliogràfiques

- Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) Estudio nº 3039. *Actitudes de la juventud en España hacia la participación y el voluntariado*. Septiembre 2014
- <http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3020_3039/3039/es3039mar.pdf>.
- Conselleria de Cultura, Participació i Esport. Govern de les Illes Balears. (27 de març de 2018). *Esborrany de Llei del voluntariat de les Illes*
- Avantprojecte de Llei del voluntariat. (El Consell de Govern celebrat dia 26 d'octubre de 2018 va donar via lliure al Projecte de Llei de voluntariat de les Illes Balears, el qual serà tramès al Parlament de les Illes Balears perquè el trami i l'aprovi). Un cop aprovat es podrà consultar a: <<http://www.caib.es/>>.
- Conselleria de Presidència (1997). Govern de les Illes Balears. *Ordre de la consellera de Presidència, de dia 24 gener, d'elaboració d'un cens d'entitats juvenils i d'entitats prestadores de serveis a la joventut*. (BOIB núm. 16, de 6 de febrer 1997).
- Govern de l'Estat (2015) *Llei 45/2015, de 14 d'octubre, de Voluntariado*. (BOE núm. 247, de 15 d'octubre de 2015).
- Govern de les Illes Balears. *Llei 3/1998 de 18 de maig del voluntariat de les Illes Balears*. (BOIB núm. 070, de 28 de maig del 1998).
- Plataforma del Voluntariado de España. Observatoria de Voluntariado (2017). *La Acción Voluntaria en 2016. Solidaridad y juventud en España*. Madrid: Plataforma del Voluntariado de España.